

husitského bádání. Formální rozdělení však není nijak striktní a u řady příspěvků bychom si jistě dokázali představit jejich začlenění do jiného oddílu. Tematicky odlišný je až poslední ze jmenovaných bloků věnovaný úvahám o interpretaci husitského mýtu v české historiografii a setrvačnostech paměťových figur zakotvených v českém národním povědomí. V takto směřovaných úvahách přirozeně nemohou chybět jména Františka Palackého, Václava Vladivoje Tomka, Josefa Pekaře, Jana Slavíka a také jirákovsko-marxistický model Vávrovy husitské trilogie, který je dodnes zařazován do programové nabídky některého z televizních kanálů. V posledním oddíle tak do popředí výrazněji vystupuje rys, který je ale vlastní i dříve představeným studiím: důraz na čtenáře, recipienta nebo v obecné rovině na publikum.

Právě s kategorií publika Petr Čornej pracuje s velkou oblibou a patrně i díky svým starším literárněvědným studiím ji zapojuje do svých úvah v širší míře, než tomu bylo v české historiografii obvyklé. Připomeňme, že role „publika“ v předmoderních evropských společnostech byla donedávna velmi diskutována v západoevropské historiografii a představa „aktivní veřejnosti“ ve středověku či časném raném novověku si jen obtížně razila cestu přes odsudek vyslovený v šedesátých letech Jürgenem Habermasem. Petr Čornej však vazbu literární dílo – recipient automaticky rozšiřuje i na projevy politické komunikace staršího období, a otevírá si tak nový prostor pro interpretaci literárních památek typu Budyšínského rukopisu či zpráv o Žižkově smrti u Přibyslavi. V rámci politické komunikace získává nový význam spor o držbu klíčů (rozuměj kontrolu) ke Karlštejnu i festivity provázející vjezd Zikmunda Lucemburského na Staré Město pražské roku 1436. Cenné jsou postřehy věnované kronice Vavřince z Březové, zvláště konstatování, že kronikář bezprostředně obeznámený s pražským prostředím výslovně jmenuje jen minimum svých spoluměšťanů. Pražské souměstí, resp. Staré Město pražské vystupuje především jako obec a v tomto smyslu je jeho obraz předkládán i budoucím čtenářům Vavřincova díla. Chtělo by se dodat, že k velkému zármutku Aloise Jiráka, který tak proti své vůli musel ulice zaplňovat množstvím fiktivních osob. Jen tak mohl dostát dobově podmíněnému kánonu historické prózy.

Předkládaný sborník studií Petra Čorneje není tradiční retrospektivou shrnující badatelské výstupy několika desetiletí, proměnu, nebo naopak důsledné setrvávání u vybraných badatelských témat. Neobjevuje (po)zapomenutého

historika ani nepředstírá, že je něčím více než svědectvím o úvahách formulovaných vesměs v průběhu posledního decennia. Ve své chvályhodné sevřenosti (vybírání bylo podle doslovu z téměř trojnásobku publikovaných textů) však představuje cenné svědectví o dynamice výzkumu a nově otvíraných tématech husitologického bádání v době, kdy se pozornost širší odborné veřejnosti přesunula k jiným historickým fenoménům.

MARTIN ČAPSKÝ

Thomas KRZENCK, *Johannes Hus. Theologe, Kirchenreformer, Märtyrer*, Muster-Schmidt Verlag, Gleichen – Zürich 2011 (= *Persönlichkeit und Geschichte* 170)

204 s., ISBN 978-3-7881-3033-6

Populárně laděný životopis, anticipující 600. výročí Husova skonu a adresovaný v první řadě německým a švýcarským čtenářům, na první pohled nikterak nepřekvapí. Respektuje klasické biografické schéma, jemuž předchází stručná charakteristika poměrů v době hrdinova narození a které uzavírá kapitola o proměnách „druhého života“ betlémského kazatele. Poslední stránky vyplňuje časová osa stěžejních událostí Husova životního běhu a základní informace o novější vědecké literatuře, nezbytné v případě publikace rezignující na poznámkový aparát. Už orientační seznámení s prameny a s odbornou produkcí, o níž autor opřel svůj výklad, prozradí, v čem tkví přednosti rozsahem nevelké, svým charakterem popularizační práce. Krzenck ovládá výborně češtinu a je, až na drobné výjimky, dobře obeznámen s nejnovějšími poznatky husitologického bádání. To mu na jedné straně umožnilo sestavit faktograficky spolehlivé curriculum vitae českého reformního myslitele, na straně druhé však místy (zvláště v první kapitole a v pasážích věnovaných Praze) neodolal pokušení parafrázovat výsledky české vědy. Nebezpečí eklekticismu se naštěstí vyvaroval. S poslední monografií Jiřího Kejře (*Jan Hus známý i neznámý*) spojuje sice Krzenckovu knížku téma i téměř shodné grafické řešení obálky (Husova smrt v Jenském kodexu), nikoliv však způsob zpracování. Autor pochopitelně těžší rovněž z rozsáhlé jazykově německé produkce, ať již u nás obecně využívané (Walter Brandmüller, Alexander Patschovsky, Ferdinand Seibt, Franz Machilek), nebo nezaslouženě přehlížené (pozoruhodné dílo Thomase Rathmanna

o zobrazení kostnického koncilu v literárních textech 15. století).

S díky vstupní kapitoly o zdánlivě zlatých časech vlády Karla IV. mohu v zásadě vyslovit souhlas. Mimo jiné proto, že je ve značné míře založena na Šmahelových, Seibtových i mých studiích a syntézách. Významnější námitky nelze vznést ani proti Krzenckové periodizaci Husova života. Autor, podle mého mínění oprávněně, hájí kazatelův jihočeský původ, byť ponechal stranou nejednoznačnou zmínku pramenů o svěcení Jana Michalova z Husince dne 3. dubna 1400. Na rozdíl od části literatury, která považuje dosažení kněžství za stěžejní podnět pro Husovu další činnost, klade Krzenck bod obratu o několik měsíců dříve, do roku 1398, kdy si mladý mistr svobodných umění opsal čtyři Wyclifovy traktáty a nadchl se pro dílo anglického myslitele. Jmenování správcem a kazatelem v Betlémské kapli pak spolu s wyclifovskou orientací vytvořilo v roce 1402 předpoklad pro pozdější a pozvolné Husovo směřování do čela vznikající reformní strany. „Léta zrání“ ukončilo dění roku 1408. Obnovený spor o Wyclifa vedl k Husově roztržce s arcibiskupem Zbyňkem Zajícem a v následujících letech eskaloval událostmi kolem vydání Dekretu kutnohorského, spálením Wyclifových knih, zahájením Husova procesu u papežské kurie, publikováním klatby a protiodpustkovou kampaní. Od roku 1409 se Hus stává vůdčí osobností českého reformního hnutí a své pozice neztrácí ani po odchodu do venkovského exilu na podzim 1412. Tímto okamžikem datuje Krzenck počátek posledního jednání Husova dramatu, vrcholícího a končícího v Kostnici.

Strukturované, přehledné a plastické líčení Husových osudů není jediným pozitivem knihy. Autorova schopnost sdělného a věcného výkladu vyniká především na stránkách osvětlujících pozadí Dekretu kutnohorského, problém středověkých odpustků, složité otázky eklesiologické i Husovo chápání kategorie božího zákona, respektive jeho pojetí nauky o trojím lidu. Krzenck se podrobněji zastavuje také u témat, která buď považuje za důležitá z hlediska německy mluvících adresátů, nebo jež vidí, interpretuje a hodnotí jinak než dosavadní literatura. V porovnání se současnými českými historiky, snímajícími ze Zikmunda Lucemburského vinu za Husovo uvěznění a upálení, zaujímá poněkud kritičtější odstup a ochranný glejt vnímá spíše jako projev panovníkova politického alibismu. Podle autorova názoru nově korunovaný římský král Husovi pomoci nehodlal, i když to bylo v jeho silách. Zikmund postupoval čistě formálně a pragmaticky, což zřetelně vyvstává z výroku, jímž Husovi při

zařadil mezi „alia minora“ kostnického koncilu. Se stejnou obezřetností jako k ryšavému Lucemburkovi přistupuje Krzenck k samotnému Husovi. Nijak nezastírá jeho umění manipulovat s davy posluchačů i sklon provokovat okolí až na krajní mez. Nejhůře v knize dopadl Václav IV., pro něhož autor nenalezl slovo porozumění.

Osobně jsem s potěšením četl zvláště partie o národnostním napětí v pozdně středověkých Čechách. V době, kdy většina badatelů vědomě i bezděčně podléhá politickému a intelektuálnímu mainstreamu a vytěšňuje tuto problematiku za svůj horizont, ba ušklíbá se přímo nad slovem národ, neváhá autor akcentovat důležitost napjatých česko-německých vztahů pro formování husitského hnutí. Jako Němec žijící mnoho let v českém prostředí má pro tyto otázky vytříbený cit. Ukazuje, že v okolí Husova rodiště žilo početné německé etnikum, v jehož řadách nalézaly ozvučenost myšlenky sekty valdenských, a že se betlémský kazatel relativně často vyjadřoval antiněmecky, ať již ve vztahu k Němcům žijícím v Čechách či v říši. Dokonce vyslovil podezření, že se ho Němci pokusí zavraždit. To vše jsou fakta, před nimiž by vědecké bádání, navzdory existujícím tlakům, nemělo zavírat oči. Shodou okolností mohu na podporu těchto argumentů připojit doklad z nedávno nově vydané *Kroniky české* Bohuslava Bilejovského. Autor, kališnický farář pocházející z tradičně husitské rodiny, vyzýval v roce 1531 všechny české katolíky, členy jednoty bratrské i sympatizanty s luterstvím, aby uznali spasitelnost přijímání pod obojí způsobou a konfesijně se sjednotili, „poněvadž jsů rodem Čechové“.

I Krzenck, jakkoliv výborně zná české realie, se dopustil několika omylů (Milíčův Jeruzalém nestál na Novém Městě pražském, jak se uvádí na s. 54 a 68, Václav IV. byl zbaven římského královského důstojenství 20. srpna, nikoliv 20. dubna 1400, obnova Betlémské kaple skončila až roku 1954) i přehlédnutí (nezaregistroval Husovo umučení na oltáři z Roudník). Tyto drobné chyby však na celkové hodnocení knihy nemají významnější vliv. Jak dobře se Krzenck pohybuje v českém prostředí napříč staletími, prozrazuje poslední kapitola o Husově druhém životě, vyzdvihující mimo jiné přínos českého bádání v uplynulých padesáti letech. Místo závěrečného verdiktu končím referát zcela záměrně otázkou. Najde se v čase nadcházejícího velkého jubilea mezi našimi historiky autor, který současné české společnosti přiblíží obdobně plasticky, sdělně a stručně Husův život, myšlenkový vklad i dějinný význam?

PETR ČORNEJ